

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Teze k diplomové práci

Důchodový systém České republiky

Bc. Věra Brhlíková

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Důchodový systém České republiky je od roku 2013 založen na třech pilířích. První důchodový pilíř představuje tradiční důchodové pojištění, které je charakterizováno zejména tím, že je povinné, průběžně financované, dávkově definované a kompletní správu zajišťuje stát prostřednictvím České správy sociálního zabezpečení. Poslední byl zaveden druhý důchodový pilíř – důchodové spoření, který byl předchozí vládou implementován do systému s účinností od 1. 1. 2013. Účast na důchodovém spoření je dobrovolná, po vzniku účasti je již spoření povinné a existuje úzká provázanost na důchodové pojištění. Správu pojistného zajišťuje stát prostřednictvím Finanční správy, správu prostředků provádí penzijní společnosti a dávky zabezpečují pojišťovny. Vláda České republiky dne 12. 11. 2014 rozhodla ukončit systém důchodového spoření. Dne 7. 1. 2015 byl poslanecké sněmovně předložen vládní návrh, kterým se mění zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření. Třetí důchodový pilíř fakticky existuje od roku 1994. Zásadní reforma třetího důchodového pilíře proběhla na přelomu let 2012 a 2013. Byla ukončena možnost sjednání penzijního připojištění se státním příspěvkem a novou právní úpravou vzniklo doplňkové penzijní spoření. Diplomová práce hodnotí jednotlivé důchodové pilíře.

Klíčová slova: důchod, důchodová reforma, důchodový systém, důchodový věk, penzijní fond, penzijní připojištění, renta, pilíře důchodového systému, sociální pojištění, demografický vývoj

Cíl práce a metodika

Cílem diplomové práce je analyzovat důchodový systém v České republice se zaměřením na jednotlivé důchodové pilíře. Dílčím cílem je zhodnotit změny týkající se II. důchodového pilíře.

Diplomová práce bude rozdělena na část teoretickou a analytickou. Formou literární rešerše budou vysvětleny základní pojmy a kategorie z oblasti důchodové reformy a důchodové politiky. Analytická část bude obsahovat praktické příklady využití jednotlivých druhů důchodových pilířů, jejich zhodnocení, vč. změn týkajících se II. důchodového pilíře. V závěru práce bude provedeno celkové zhodnocení.

V diplomové práci bude využita metoda sekundárního sběru dat, zejména dat Českého statistického úřadu, Ministerstva práce a sociálních věcí, České správy sociálního zabezpečení či penzijních společností.

V práci bude dále využita metoda analýzy dokumentu, syntéza, deskripce a komparace.

Závěr

Současný důchodový systém České republiky, platný od 1. 1. 2013, odpovídá modelům zemí Evropské unie, které jsou tvořeny třemi důchodovými pilíři. Tradičně je první důchodový pilíř reprezentován státním důchodovým pojištěním, které je průběžně financováno. Vzhledem k demografickému vývoji vzniká potřeba diverzifikace systému a doplnění důchodového pojištění dalšími produkty.

V České republice proběhla v letech 2010 až 2013 důchodová reforma, kde byly využity obě uvedené možnosti. Změna parametrů stávajícího důchodového pojištění - v prvním důchodovém pilíři bylo modifikováno hned několik kritérií - důchodový věk je postupně zvyšován. Od 1. 1. 2010 je důchodový věk zvyšován až na 65 let a dochází ke sjednocení důchodového věku pro muže i ženy, od 30. 9. 2011 je důchodový věk zvyšován i nad hranici 65 let a není zohledňován počet vychovaných dětí. Od 1. 1. 2010 je prodloužena potřebná doba pojištění, došlo k omezení zápočtu náhradních dob, je snižována výše předčasného důchodu. Od 30. 9. 2012 jsou transformovány redukční hranice. Od 1. 1. 2012 je zrušeno odbytné u pozůstalostních důchodů. Byla provedena transformace valorizací – závislost na růstu indexu spotřebitelských cen a růstu reálných mezd.

V rámci důchodového pojištění byly v diplomové práci provedeny orientační výpočty starobního důchodu v závislosti na výši mzdy, komparace výše důchodu při podání žádosti o důchod v rozdílných datech a diference příjmů při přesluhování bez pobírání starobního důchodu a s pobíráním starobního důchodu.

Komparace výše důchodu v závislosti na datu podání žádosti o důchod poukazuje zejména na skutečnost, že je vhodné znát správné datum vzniku nároku na důchod a v případě možnosti ovlivnit období ukončení výdělečné činnosti sledovat počet čtvrtletí, ať již z hlediska předčasného důchodu či přesluhování.

Při využití předčasného starobního důchodu je nutné započítat chybějící dny do dosažení důchodového věku, které sníží procentní výměru důchodu. Výše předčasného důchodu je tak nejnižší ze všech a svou roli hraje zejména v případech, kdy občan před dosažením důchodového věku ztratí zaměstnání a nemá možnost sehnat nové. V rámci důchodové reformy vzniklo nové doplňkové penzijní spoření, které nabízí účastníkům penzi na určenou dobu, kterou lze čerpat ještě před rokem přiznání důchodu, tzv. předdůchod. Jsou-li splněny podmínky pro nárok na tento typ penze, jde o výhodnější variantu než je předčasný důchod z prvního pilíře. Starobní důchod z důchodového pojištění poté není krácen a při výpočtu důchodu je období, po které byl předdůchod vyplácen, počítáno jako doba vyloučená.

Pokud občan zaměstnání má, je pro něj výhodné setrvat v zaměstnání co nejdéle, jelikož jak ukazují výpočty v tabulce č. 13 je úroveň důchodu, respektive její procentní výměra, při přesluhování bez pobírání důchodu za každé ukončené čtvrtletí navyšována o 1,5 %. Výsledná výše starobního důchodu při přesluhování bez pobírání důchodu tak významně převyšuje i valorizovaný důchod z předchozích let. **Následné výpočty však deklarují, že ještě výhodnější je o starobní důchod zažádat a dále pracovat. Po ukončení zaměstnání je důchod nižší, než kdyby byla žádost o důchod podána až po skončení výdělečné činnosti. Rozdíl v příjmech se však dle výpočtu konkrétního příkladu srovná až po 14 letech.** Zda přesluhovat bez pobírání starobního důchodu či s pobíráním starobního důchodu závisí na výši příjmu a osobních prioritách každého jedince.

Produkty doplňující první důchodový pilíř jsou druhý a třetí důchodový pilíř. U důchodového spoření byly provedeny výpočty důchodů bez účasti ve druhém důchodovém pilíři a s účastí ve druhém důchodovém pilíři, a to v závislosti na době spoření a na výši mzdy. Propočty dokazují, že výhodnost důchodového spoření závisí na výši příjmů účastníka. Zároveň záleží na míře rizika, které je ochoten a schopen účastník podstoupit. Nevýhodnost důchodového spoření ovlivnila počet účastníků, který dle pracovního materiálu Ministerstva financí v květnu 2014 činil pouze 83 260 občanů.

Česká vláda dne 12. 11. 2014 rozhodla, že důchodové spoření bude zrušeno. První fází procesu ukončení II. důchodového pilíře je návrh na změnu zákona o důchodovém spoření, který vláda předložila poslanecké sněmovně dne 7. 1. 2015. Projednávání návrhu zákona,

kterým se mění zákon o důchodovém spoření, je zařazeno na jednání poslanecké sněmovny konané dne 15. 4. 2015.

Zásadní transformace nastala také v rámci III. důchodového pilíře. Bylo redukováno penzijní připojištění se státním příspěvkem. Penzijní fondy uzavíraly smlouvy o penzijním připojištění do konce listopadu 2012 a od 1. 12. 2012 byla ukončena možnost uzavírat smlouvy dle zákona o penzijním připojištění. Od 1. 1. 2013 je v rámci III. důchodového pilíře účinný zákon o doplňkovém penzijním spoření.

Důležitým aspektem na výši naspořených prostředků u penzijního připojištění se státním příspěvkem i u doplňkového penzijního spoření je počet let spoření. Čím déle účastník spoří a ukládá i nižší měsíční částku, přesto dosáhne na vyšší státní příspěvek i zhodnocení vkladů, než účastník, který celkem vloží sice stejně vysoký vklad, ale za kratší období.

Seznam použitých zdrojů

LOUŽEK, Marek. *Důchodová reforma*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2014. 100 s. ISBN 978-802-4626-123.

PŘIB, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik*. 13. aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2012. 139 s. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-4090-4.

RUBEŠ, Lukáš. *Doplňkové penzijní spoření a důchodové spoření: pro finanční poradce, zaměstnavatele a budoucí důchodce*. 1. Vyd. Úvaly: Systemia, 2013. 137 s. ISBN 978-802-6038-924.

RYTÍŘOVÁ, Lucie. *Důchodový systém v České republice*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2013. 115 s. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7263-821-5.

Demografické charakteristiky seniorů [online]. Verze PDF 1.5 (Acrobat 6.x). Praha: Český statistický úřad, 2014. 5 s. (PDF). [cit. 2015-01-14]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/25627994/310035142d.pdf/f3dd5b37-69e4-454d-8f00-a5f944fa3f8a?version=1.0>

HERBOCZKOVÁ, Jana. *Návrh způsobu ukončení systému důchodového spoření (tzv. II. penzijního pilíře)* [online] Verze PDF 1.5 (Acrobat 6.x). Praha: Odborná komise pro důchodovou reformu, 31. 7. 2014, upravený 4. 8. 2014. 14 s. (PDF). [cit. 2015-03-14]. Dostupné z: <http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/Návrh-zpusobu-ukončení-duchodového-spoření-OK-pro-vládu.pdf>

MPSV – Základní vhled do českého penzijního systému (14. srpna 2014) [online] Verze PDF 1.3 (Acrobat 4.x). Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 14. 8. 2014. 10 s. (PDF). [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/MPSV-Z%C3%A1kladn%C3%AD-vhled-do-penzijn%C3%ADho-syst%C3%A9mu.pdf>